

Gergely Gyula irányította, Franz Abromeith SS-Hauptsturmführer útmutatásai alapján.⁶⁵ A gettósítás igen gyorsan zajlott: a zsidóknak csupán tíz percet adtak a felkészülésre.

A nagybányai gettóban kb. 3500, a borpatakiban 2000 zsidót helyeztek el.⁶⁶ Az utóbbiak közül mindössze 200-nak jutott hely az istállóban és a csürben – a többieknek a szabad ég alatt kellett letelepedniük. A gettó főparancsnoka Várhelyi Tibor volt. A nagybányai gettóban élő zsidókat is ugyanolyan kínzásoknak és vizsgálati módszereknek vetették alá, mint a többi gettó lakóit. Ezekben Nagy és Várhelyi vezetése alatt részt vett Balogh Kornél és Berentes László, a nagybányai Phönix gyár alkalmazottai, valamint Horacsek, Csisperger Péter, Osváth Zoltán, továbbá Orgoványi József, Vajai Imre és Bertalan István rendőrnemzokok. A vármegyei államigazgatás akkori főnöke Endrődy Barnabás volt, akit a Sztójay-kormány 1944. április 25-én nevezett ki Szatmár vármegye főispánjának.⁶⁷ A két gettóban lévő csaknem 6000 zsidót két transzportban, május 31-én és június 5-én szállították el.⁶⁸

Beszterce. A közel 6000 besztercei és Beszterce-Naszód vármegye más községeiből származó zsidót a Stamboli gazdaságban összpontosították, a várostól 4-5 km-re.⁶⁹ A gettó lakói közül 2500 volt besztercei.⁷⁰

A város zsidó lakosságának gettósítását Kuales Norbert polgármester és Debreczeni N. rendőrkapitány irányította. A megye többi községében az összegyűjtést Szmolenszky László alispán és Pászthói Ernő csendőr alezredes irányította. Mind a négyen részt vettek az Endre irányításával április 28-án tartott marosvásárhelyi értekezleten.

A barakkokból és disznóólakból álló gettó minden szempontból rosszul volt felszerelve. Az elégtelen víz- és élelmiszer-ellátás elsősorban az ezzel megbízott Smolka Henrik aljasságának volt köszönhető. A zsidó-üldözésben Órendy Gusztáv, egy besztercei Gestapo-ügynök is együttműködött Smolkával. A gettót a helyi rendőrőrsön kívül 25 nagydeme-teri csendőr is őrizte, akiket Paksy-Kiss rendelt Besztercére.⁷¹ 1944. május 10-e után a vármegye főispánja Borbély Kálmán volt.⁷²

A csaknem 6000 besztercei zsidót június 2-án és 6-án deportálták.⁷³

Nagyvárad. Ez volt Magyarország legnagyobb gettója – a csak 1944. november végén létesített budapesti gettótól eltekintve. A nagyváradi zsidók kálváriája március 31-én kezdődött. Ekkor sajtátította ki Wennholz Gestapo-főnök több SS-orvos kíséretében a zsidó kórházat. Ezután lakásfoglalások következtek, valamint berendezési tárgyakat koboztak el: ágyneműt, párnákat, ruhadarabokat, bútort és festményeket a berendező németek igényei szerint. Röviddel április 5. után (ez volt a sárگا